

اثربخشی مصاحبه انگیزشی بر انگیزه پیشرفت و بهزیستی روان شناختی دانش آموزان دارای ناتوانی های یادگیری

شهرام مهر آور گیگلو^۱ و صیاد اوجاقی گیگلو^۲

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی اثربخشی مصاحبه انگیزشی بر انگیزه پیشرفت و بهزیستی روان شناختی دانش آموزان دارای ناتوانی های یادگیری انجام گرفت. روش پژوهش آزمایشی با طرح پیش آزمون - پس آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان دارای ناتوانی های یادگیری ۹ الی ۱۴ سال شهرستان پارس آباد که در سال تحصیلی ۹۶-۹۷ مشغول به تحصیل بودند، است. ۴۰ دانش آموز به روش نمونه گیری در دسترس انتخاب و به صورت تصادفی در دو گروه آزمایش و کنترل جایگزین شدند. ابزارهای پژوهش شامل مصاحبه بالینی، آزمون هوش ریون، پرسش نامه مشکلات یادگیری کلرادو، پرسش نامه انگیزه پیشرفت هرمنس و پرسش نامه بهزیستی روان شناختی ریف بود. داده ها با استفاده از آزمون تحلیل واریانس چند متغیره تحلیل شدند. یافته های پژوهش نشان داد که مصاحبه انگیزشی بر انگیزه پیشرفت و بهزیستی روان شناختی دانش آموزان دارای ناتوانی های یادگیری اثربخش است. بر اساس نتایج این یافته ها می توان گفت که مصاحبه انگیزشی باعث ایجاد انگیزه در دانش آموزان برای پذیرش تغییر شده که این امر خود بهبود عملکرد دانش آموزان دارای ناتوانی های یادگیری خاص را به همراه داشته است. همچنین با توجه به ماهیت مصاحبه انگیزشی که یک سبک مشاوره ای اثربخش و نوید بخش است، می توان از این روش برای ایجاد انگیزه و بهبود سلامت روانی دانش آموزان دارای ناتوانی های یادگیری استفاده کرد.

واژه های کلیدی: ناتوانی یادگیری، مصاحبه انگیزشی، بهزیستی روان شناختی، انگیزه پیشرفت.

۱. نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری مدیریت آموزش عالی، دانشگاه علامه طباطبائی تهران
(shahramm27@gmail.com)

۲. کارشناس ارشد روانشناسی بالینی

تاریخ دریافت مقاله: ۹۸/۳/۳۱

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۹/۲/۲۶

مقدمه

امروزه بزرگترین گروه کودکان با نیاز ویژه، کودکان دارای ناتوانی‌های یادگیری هستند (کیرک، گالاژه، قیلمان و آناستازو^۱، ۲۰۱۴). ناتوانی‌های یادگیری یکی از مهم‌ترین و جنجال‌برانگیزترین مقوله‌های آموزش و پرورش است (فرلیچ و شتمن^۲، ۲۰۱۰ و آتنگا، جونز، کروگر و لئو^۳، ۲۰۱۹). ناتوانی یادگیری به یک گروه ناهمگن از اختلال‌ها گفته می‌شود که مشکلات قابل توجهی در زمینه‌های گوش دادن، صحبت کردن، خواندن، نوشتن، استدلال و ریاضیات دارند و علت آن اختلال در عملکرد سیستم عصبی مرکزی است (گارتلند و استرسنیدر^۴، ۲۰۱۷ و بلکیو و پوپوویکی^۵، ۲۰۱۴).

ناتوانی‌های یادگیری مهم‌ترین علت عملکرد ضعیف تحصیلی محسوب می‌شوند و هر سال تعداد زیادی از دانش‌آموزان به این علت در فراگیری مطالب درسی دچار مشکل می‌شوند. معمولاً این دانش‌آموزان از هوش متوسط یا بالاتر برخوردارند؛ ولی در شرایط یکسان آموزشی نسبت به دانش‌آموزان دیگر عملکرد تحصیلی ضعیف‌تری نشان می‌دهند، علی‌رغم قرار داشتن در محیط آموزشی مناسب و نیز فقدان ضایعات زیستی بارز و عدم مشکلات اجتماعی و روانی حاد، با داشتن هوش متوسط قادر به یادگیری در زمینه‌های خاص نیستند (سلیمی و بارخدا، ۱۳۹۷). کودکان مبتلا به ناتوانی یادگیری خود را متفاوت از دیگران احساس می‌کنند و مورد اذیت و آزار هم-کلاسی‌های خود و به احتمال زیاد مورد بی‌توجهی و غفلت معلم قرار می‌گیرند (برگمن^۶، ۲۰۱۴ و گیل مور، ۲۰۲۰).

پژوهش‌های انجام‌شده حکایت از آن دارد که انگیزه‌پیشرفت^۷ یکی از مهم‌ترین مشکلات در

-
1. Krik, Gallaghe, Cileman & Anastasiow
  2. Freilich & Shechtman
  3. Atanga, Jones, Krueger & Lu
  4. Gartland & Strosnider
  5. Belciu & Popovici
  6. Brueggemann
  7. Achievement Motivation

افراد دارای ناتوانی یادگیری است و دانش آموزان دارای ناتوانی های یادگیری در مقایسه با دانش آموزان بدون ناتوانی یادگیری از نظر انگیزه پیشرفت تفاوت معنادار و قابل ملاحظه ای دارند (علایی خرایم، نریمانی و علایی خرایم، ۱۳۹۱). همچنین دانش آموزان دارای ناتوانی یادگیری نوعی بی میلی نسبت به همسالان خود در زمینه فعالیت تحصیلی از خود نشان می دهند (پلاتا، تراستی و گلاسگوف^۱، ۲۰۰۵) و تفاوت معناداری بین دانش آموزان با و بدون ناتوانی یادگیری در انگیزه، اضطراب و ناامیدی مشاهده شده است (سیدریدیس^۲، ۲۰۰۵ و مورینا^۳، ۲۰۱۹).

یکی از پراهمیت ترین پیش نیازهای آموزش و یادگیری، انگیزش است. یکی از مهم ترین انگیزه های اجتماعی که بر رفتار انسان تأثیر می گذارد، انگیزه پیشرفت است که می توان آن را در پیش بینی و تبیین رفتار انسان مورد توجه قرار داد. پژوهش های انجام گرفته در زمینه انگیزه پیشرفت حکایت از آن دارد که افراد دارای انگیزه پیشرفت زیاد در انجام بسیاری از کارها از جمله یادگیری بر افرادی که از این انگیزه بی بهره اند پیشی می گیرند (لوگان، لوندبرگ، راث و والش^۴، ۲۰۱۷؛ اسلی، بیانچو و لیثه^۵، ۲۰۱۲؛ فابر^۶، ۲۰۱۷؛ آندرمان^۷، ۲۰۲۰؛ نریمانی، محمدامینی، زاهد و ابوالقاسمی، ۲۰۱۵). به طور خلاصه می توان گفت که هدف آموزش، یادگیری و قلب یادگیری، انگیزش است؛ بنابراین، افراد مبتلا به دلیل اثرات مذکور این اختلال در سطح پایین تری از توانمندی های بالقوه خود قرار می گیرند، همچنین سطح پایین تری از بهزیستی روان شناختی را دارند که در صورت عدم اختلال، اگر این توانمندی ها از حالت بالقوه به صورت بالفعل در می آمد، سطح زندگی این افراد در سطح کیفی بالاتری قرار می گرفت (موحدی، باباپور و موحدی، ۱۳۹۳).

1. Plata, Trusty & Glasgow
2. Sideridis
3. Morña
4. Logan, Lundberg, Roth & Walsh
5. Easley, Bianco & Leech
6. Faber
7. Anderman

پژوهش قاسمزاده (۲۰۱۱) حکایت از آن دارد که مشاوره انگیزشی تأثیر معنادار بر انگیزه پیشرفت و تأثیر معنادار منفی بر کاهش اضطراب امتحان دارد. کودکان مبتلا به ناتوانی‌های یادگیری به دلیل شکست‌های مکرری که در مدرسه و منزل با آن روبرو می‌شوند، از نظر بهزیستی روان‌شناختی در سطح پایین‌تری از کودکان عادی قرار دارند (گروسمن و نیمن، ۲۰۱۶). کوپر، اسمیلی، موریسون، ویلیامسون و آلن^۲ (۲۰۱۱) شیوع مشکلات بهزیستی روان‌شناختی را در افراد ناتوان در یادگیری در مقایسه با گروه کنترل بیشتر گزارش کرده‌اند و ابوت و مک کنکی^۳ (۲۰۰۶) نیز به وجود مشکلات روان‌شناختی از قبیل افسردگی، اضطراب، ناسازگاری اجتماعی و عواطف منفی در این افراد اشاره کرده‌اند؛ بنابراین، بررسی وضعیت بهزیستی روان‌شناختی دانش‌آموزان مبتلا به اختلال یادگیری و اتخاذ تدابیری برای ارتقای آن از ضرورت‌های غیر قابل‌انکار در مورد این دانش‌آموزان است (عطادخت، نوروزی و غفاری، ۱۳۹۲). افراد دارای احساس بهزیستی روان‌شناختی بالا به طور عمده، هیجانات مثبت بیشتری را تجربه کرده و از حوادث و وقایع پیرامون خود ارزیابی مثبتی دارند. از سویی، افراد با بهزیستی روان‌شناختی پایین حوادث و موقعیت‌های زندگی‌شان را نامطلوب ارزیابی و بیشتر هیجانات منفی نظیر اضطراب، افسردگی و خشم را تجربه می‌کنند (هاشمی نصرت آبادی، باباپور، بهادری و خسرو شاهی، ۱۳۹۱). شواهد پژوهشی حاکی از آن است افرادی که از زندگی‌شان رضایت دارند و هیجانات مثبت را تجربه می‌کنند دارای سطح بالایی از بهزیستی روان‌شناختی هستند. بهزیستی روان‌شناختی نه تنها احساس خوب، بلکه همچنین احتمال ابتلا به بیماری‌های قلبی نیز در آن‌ها را کاهش می‌دهد (بوهم و کابزانسکی^۴، ۲۰۱۲).

از جمله مداخله‌هایی که می‌تواند بر انگیزه پیشرفت و بهزیستی روان‌شناختی دانش‌آموزان دارای

1. Grossman & Niemann
2. Cooper, Smiley, Morrison, Williamson & Allan
3. Abbott & McConkey
4. Boehm & Kubzansky

ناتوانی یادگیری تأثیر داشته باشد و تاکنون مورد توجه پژوهشگران اندکی قرار گرفته است، مصاحبه انگیزشی است. مصاحبه انگیزشی روشی مراجع محور است که رهنمودی برای تقویت و افزایش انگیزه درونی بوده و به منظور تغییر، از طریق کشف، شناسایی و حل تردیدها و دو سوگرایی استفاده می شود. مدل مفهومی مصاحبه انگیزشی، بر پایه مفاهیمی از فرآیند تغییر پروچسکا و دیکلمنته، موازنه تصمیم گیری جانیس و مان، نظریه متعادل سازی برم، نظریه ادراک خویشتن بیم، نظریه خودسامان دهی کانفر و نظریه ارزش های راکیج شکل گرفته است (فیلدس^۱، ۲۰۰۶ و گانگنثور، برگرون، گوسلین، فارراندس و بارون^۲، ۲۰۱۹). مبانی مصاحبه انگیزشی بر مشارکت بیمار، فراخوانی انگیزه درونی وی و احترام به حس خودمختاری مراجعین پایه گذاری شده است (آرکوویتز، وسترا، میلر و رولنیک^۳، ۲۰۱۰). علاوه بر این، مصاحبه انگیزشی بر اصولی مانند ابراز همدلی، افزایش تضاد درونی، مدارا با مقاومت و حمایت از حس خودکارآمدی مراجعین تأکید دارد و برای فراخوانی انگیزه درونی از فنون مشاوره ای مانند پرسیدن سوالات باز، گوش دادن انگیزشی به جای ارائه استدلال، اطلاعات، توصیه، ترغیب و اجبار از طریق فرآیند تعاملی و طی دو مرحله ایجاد انگیزه درونی برای تغییر و تقویت تعهد نسبت به تغییر باعث تسهیل تغییرات رفتاری می شود.

یافته های پژوهش نویدیان و همکاران (۱۳۸۹) نشان داد که مصاحبه انگیزشی، خودکارآمدی کلی سبک زندگی مربوط به وزن و همه خرده مقیاس های پنج گانه آن (تجربه هیجانانگیز منفی، دسترسی به مواد غذایی، وجود فشارهای اجتماعی، احساس ناراحتی های جسمانی و انجام فعالیت های مثبت و سرگرم کننده) را نسبت به گروه کنترل، به طور معنادار و طولانی مدت افزایش می دهد. در ارتباط با کاربرد مصاحبه انگیزشی اخیراً مطالعات فراتحلیل متعددی انجام شده است. تحلیل ها نشان می دهد، روش مصاحبه انگیزشی نسبت به آموزش و توصیه های درمانی سنتی در

1. Fields

2. Gagneur, Bergeron, Gosselin, Farrands & Baron

3. Arkowitz, Westra, Miller & Rollnick

دامنه بسیار وسیعی از مشکلات روان‌شناختی و بیماری‌های جسمانی برتری دارد. سؤالی که در این پژوهش، پژوهشگران به دنبال پاسخگویی به آن هستند این است که آیا مصاحبه انگیزشی بر انگیزه پیشرفت و بهزیستی روان‌شناختی دانش‌آموزان مؤثر است؟

روش

روش پژوهش حاضر آزمایشی با طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه گواه است. **جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری:** جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانش‌آموزان دارای ناتوانی‌های یادگیری ۹ الی ۱۴ سال شهر پارس‌آباد که در سال تحصیلی ۹۶-۹۷ مشغول به تحصیل بودند، است. روش نمونه‌گیری در این پژوهش به این صورت بود که با انتخاب ۲ مدرسه با ۴۳۷ دانش‌آموز به صورت در دسترس و با مراجعه به آن، ابتدا تعدادی از دانش‌آموزان مشغول به تحصیل سال ۹۶-۹۷ مشکوک به اختلالات یادگیری بر اساس اجرای پرسشنامه مشکلات یادگیری کلرادو و اجرای تست هوش ریون و از طریق مصاحبه بالینی ساختاریافته (SCID) شناسایی شدند و ۴۰ دانش‌آموز به صورت در دسترس به‌عنوان افراد مبتلا به اختلالات یادگیری انتخاب، بعد دوباره به صورت تصادفی آزمودنی‌ها به‌عنوان افراد مورد مطالعه در دو گروه آزمایشی ۲۰ نفری و کنترل ۲۰ نفری گمارده شدند.

در این پژوهش از ابزارهای زیر برای گردآوری داده‌ها در پیش‌آزمون و پس‌آزمون استفاده شد: **مصاحبه بالینی ساختاریافته (SCID-IV)**^۱: مصاحبه بالینی ساختاریافته دارای دو نسخه است. در این پژوهش از نسخه پژوهشی استفاده شد. این نسخه براساس معیارهای تشخیصی-DSM-IV تنظیم شده است و برای تشخیص‌گذاری بالینی اختلالات محور I از آن استفاده می‌شود. پایایی آزمون-بازآزمون ۰/۸۵ را برای این ابزار مشخص شده است (محمدخانی، تابش و تمنایی فر، ۱۳۸۴). **آزمون هوش ریون:** این آزمون توسط ریون برای گروه سنی ۹ تا ۱۸ سال ساخته شده است

¹. Structured Clinical Interview for DSM-IV

و دارای ۶۰ گویه است. ضریب همسانی درونی این آزمون با میانگین ۰/۹۸ است و ضریب پایایی بازآزمون با میانگین ۰/۸۲ است. ضریب اعتبار این آزمون در گروه های مختلف بین ۰/۷۰ تا ۰/۹۰ بدست آمده است. همبستگی این آزمون با آزمون های دیگر از قبیل وکسلر، استنفورد-بینه، مازهای پروتئوس و آدمک گودیناف در دامنه از ۰/۴۰ تا ۰/۷۵ بدست آمده است. همچنین ضریب همبستگی آن با آزمون های غیر کلامی نیز معنادار است (سید عباس زاده، گنجی و شیرزاد، ۱۳۸۲). از این آزمون جهت رد عقب ماندگی ذهنی و به منظور اندازه گیری بهره هوشی با توجه به این که در این پژوهش ملاک انتخاب افراد، نمره هوش ۹۰ و به بالا است، استفاده می شود.

پرسشنامه مشکلات یادگیری کلرادو: این پرسشنامه توسط ویلکات و همکاران (۲۰۱۱) تهیه شده و مشکلات یادگیری را متشکل از پنج عامل اساسی خواندن، حساب کردن، شناخت اجتماعی و عملکردهای فضایی می داند که موجب مشکلات یادگیری می شوند. این پرسشنامه که از ۲۰ آیتم تشکیل شده است، توسط والدین دانش آموز تکمیل می شود. پاسخ به هر عبارت در یک مقیاس لیکرت ۵ درجه ای از اصلا (۱) تا همیشه (۵) است. این پرسشنامه توسط حاجلو و رضایی (۱۳۹۰) هنجاریابی شده است که طبق این پژوهش اعتبار آن براساس آلفای کرونباخ ۰/۹۰ و با استفاده از روش بازآزمایی، ۰/۹۴ بدست آمده است. پایایی پرسشنامه در این پژوهش نیز با استفاده از روش آلفای کرونباخ مورد بررسی قرار گرفت که مقدار آن ۰/۹۳ به دست آمد.

پرسشنامه انگیزه پیشرفت: برای سنجش متغیر انگیزه پیشرفت، از مقیاس انگیزه پیشرفت، هرمنس (۱۹۷۰) استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۲۹ سؤال که به صورت طیف لیکرت ۴ گزینه ای از خیلی زیاد تا خیلی کم است. هرمنس روایی محتوایی این پرسشنامه و پایایی آن را با آلفای کرونباخ ۰/۸۴ برآورد کرده است. پایایی پرسشنامه در این پژوهش نیز با استفاده از روش آلفای کرونباخ مورد بررسی قرار گرفت که مقدار آن ۰/۸۶ به دست آمد.

پرسشنامه بهزیستی روانشناختی: جهت سنجش متغیر بهزیستی روانشناختی از مقیاس بهزیستی روان شناختی ریف (۱۹۸۹) استفاده شد. این آزمون ۸۴ سوال ۶ عامل را در بردارد. آزمودنی ها

در مقیاسی ۶ درجه‌ای (کاملاً مخالف تا کاملاً موافق) به سؤال‌ها پاسخ می‌دهند. چهل و هفت سؤال مستقیم و سی و هفت سؤال به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود. ریف دامنه ضریب ثبات درونی را برای ابعاد مختلف مقیاس بین ۰/۶۵ تا ۰/۷۰ گزارش کرده است. پایایی پرسشنامه در این پژوهش نیز با استفاده از روش آلفای کرونباخ مورد بررسی قرار گرفت که مقدار آن ۰/۸۳ بدست آمد.

روش اجرا: پس از گزینش، آزمودنی‌ها به آزمون انگیزه‌پیشرفت هرمنس و بهزیستی‌روان-شناختی ریف به عنوان پیش‌آزمون پاسخ دادند. گروه آزمایش تحت مشاوره انگیزشی قرار گرفت و گروه گواه مداخله‌ای را دریافت نکرد. ساختار جلسات مصاحبه‌انگیزی از کتاب کار مداخله گروهی مصاحبه‌انگیزی با ساختار پنج جلسه‌ای فیلدز (۲۰۰۶) که توسط پورشرفی ترجمه شده، استخراج و به صورت گروهی ۲۰ نفری مورد استفاده قرار گرفت. ساختار و محتوای هر جلسه برای پنج هفته برنامه‌ریزی شد و هر مهارت در طول جلسات به دانش‌آموزان دارای ناتوانی‌های یادگیری به مدت هر جلسه یک ساعت و نیم آموزش داده شد.

جلسه اول: آشنایی با اعضای گروه؛ معارفه، هنجارها، فرآیند گروه، تمرین آزادی، تمرین ابعاد تأثیر رفتار و تمرین چرخه ارزیابی تعهد و اطمینان، آموزش مراحل تغییر، تمرین مراحل و تعیین مرحله تغییر دانش آموز.

جلسه دوم: در این جلسه چرایی حضور دانش‌آموزان در گروه مورد بررسی مجدد قرار می‌گیرد و از آنها خواسته می‌شود که نکته نظرشان را در مورد تغییر بیان کنند و تکالیف خانگی مرور می‌شود.

جلسه سوم: در این جلسه تمرکز بر دو سوگرایی و توازن در تصمیم‌گیری است. نقاط قوت و ضعف و ارتباط آن‌ها با مشکلاتی که در امر تحصیل دارند به صورت روش بارش مغزی بحث می‌شود. جلسه چهارم: برگه راهنما توزیع می‌شود و از دانش‌آموز خواسته می‌شود تا در مورد ارزش‌هایی که برای آنان از بالاترین اولویت برخوردار است، در مورد آن‌ها فکر کنند و این

ارزش ها را به ترتیب در سمت راست بر گه بنویسند.

جلسه پنجم: شرکت کنندگان با مبانی پدیدایی وسوسه آشنا می شوند. موقعیت هایی را که وسوسه بسیار زیادی برای عدول از برنامه در آن ها ممکن است ایجاد شود، شناسایی شده و نحوه تعیین هدف های نامناسب را یاد می گیرند.

نتایج

با استفاده از جدول های میانگین و انحراف معیار، تحلیل توصیفی انجام شد و برای تجزیه و تحلیل استنباطی از روش تحلیل کوواریانس چند متغیره استفاده شد.

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار انگیزه پیشرفت و بهزیستی روان شناختی در پیش آزمون و پس آزمون گروه های مورد مطالعه

متغیر	زمان	گروه	M	SD
بهزیستی روان شناختی	پیش آزمون	آزمایش	۶۱/۸۶۲	۶/۳۹۳
		کنترل	۵۹/۲۴۵	۴/۴۵۲
	پس آزمون	آزمایش	۷۳/۰۷۵	۵/۹۶۵
		کنترل	۶۴/۸۰۴	۴/۶۸۴
انگیزه پیشرفت	پیش آزمون	آزمایش	۵۶/۲۰	۳/۲۷۳
		کنترل	۵۷/۴۰۰	۳/۵۳۵
	پس آزمون	آزمایش	۸۳/۶۰۶	۳/۹۲۴
		کنترل	۶۰/۹۰	۳/۷۸۲

جدول ۲. نتایج آزمون لوین در مورد رعایت پیش فرض همگنی واریانس در نمرات انگیزه پیشرفت و بهزیستی روان شناختی

متغیر	F	Df1	Df2	P
انگیزه پیشرفت	۰/۱۸۷	۳	۷۶	۰/۹۰۵
بهزیستی روان شناختی	۲/۱۹۵	۱	۷۶	۰/۱۸۹

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که تفاوت واریانس‌ها در متغیرهای بین دو گروه در نمرات انگیزه پیشرفت و بهزیستی روان‌شناختی معنادار نیست. براساس این نتایج پیش‌فرض همگنی واریانس‌ها در متغیر فوق در گروه‌های مورد مطالعه تأیید شد. این آزمون برای متغیر مورد نظر معنادار نبود. به عبارت دیگر، واریانس‌ها در دو گروه برابر هستند. در نتیجه استفاده از آزمون پارامتریک بلامانع است.

جدول ۳. نتایج آزمون معناداری تحلیل واریانس چندمتغیره مصاحبه‌انگیزی بر انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان دارای ناتوانی‌های یادگیری

منبع تغییرات	SS	Df	MS	F	P	Eta
مدل	۳۴۱۷۸۰/۵۱۳	۱	۳۴۱۷۸۰/۵۱۳	۲۴۳۳۱/۷۱۲	۰/۰۰۰	۰/۹۹۷
گروه	۳۱۸۷/۸۱۳	۱	۳۱۸۷/۸۱۳	۲۲۶/۹۴۴	۰/۰۰۰	۰/۴۷۹
خطا	۱۰۶۷/۵۵۰	۷۶	۱۴/۰۴۷			

با توجه به نتایج جدول ۳ و مقدار F که مساوی با ۲۲۶/۹۴ و همچنین با توجه به اینکه سطح معناداری خطای آزمون برای سطح اطمینان ۰/۹۹ کمتر از ۰/۰۱ است، می‌توان گفت که مصاحبه‌انگیزی بر انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان دارای ناتوانی‌های یادگیری تأثیر مثبت دارد.

جدول ۴. نتایج آزمون معناداری تحلیل واریانس چندمتغیره، مصاحبه انگیزی بر بهزیستی روان‌شناختی دانش‌آموزان دارای ناتوانی‌های یادگیری

منبع تغییرات	SS	df	MS	F	P	Eta
مدل	۱۱۸۸/۱۰۰	۱	۱۱۸۸/۱۰۰	۲۶/۴۶۶	۰/۰۰۰	۰/۷۵۸
گروه	۷۰۹۲/۸۷۵	۱	۴۴/۸۹۲	۱۶/۳۴۵	۰/۰۰۰	۰/۶۵۷
خطا	۶۸۹۲۳۰/۰۰	۷۶				

جدول ۴ نتایج آنالیز واریانس مقایسه میانگین نمرات بهزیستی روان‌شناختی در دو گروه آزمایش و کنترل را نشان می‌دهد که با توجه به اطلاعات جدول میزان F مشاهده شده در متغیر بهزیستی روان‌شناختی (۱۶/۳۴۵) در سطح آلفای ($P < ۰/۰۱$) معنادار است؛ بنابراین فرض صفر رد می‌گردد و فرضیه پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرد و می‌توان نتیجه گرفت که با ۹۹ درصد اطمینان

مصاحبه انگیزشی بر بهزیستی روان شناختی دانش آموزان دارای ناتوانی های یادگیری مؤثر است.

جدول ۵. آزمون های معناداری مانووا بر اثر اصلی متغیر گروه بر متغیرهای وابسته

منابع تغییرات	مقدار	F	df	P	Eta	توان آماری
اثر پیلاهی	۰/۱۴۷	۶/۶۸۹	۴	۰/۰۰۰	۰/۱۴۷	۰/۹۹۲
لامبدای ویکلز	۰/۸۵۳	۶/۶۸۹	۴	۰/۰۰۰	۰/۱۴۷	۰/۹۹۲
آزمون هتلینگ	۰/۱۷۳	۶/۶۸۹	۴	۰/۰۰۰	۰/۱۴۷	۰/۹۹۲
آزمون روی	۰/۱۷۳	۶/۶۸۹	۴	۰/۰۰۰	۰/۱۴۷	۰/۹۹۲

نتایج آنالیز واریانس چندمتغیره بیانگر وجود تفاوت معنادار بین نمرات دو گروه آزمایش و کنترل در سطح معناداری ۰/۰۱ است.

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر تعیین اثربخشی مداخله مصاحبه انگیزشی بر انگیزه پیشرفت و بهزیستی روان شناختی در دانش آموزان دارای ناتوانی های یادگیری بود. یافته های پژوهش نشان داد که مصاحبه انگیزشی بر انگیزه پیشرفت دانش آموزان دارای ناتوانی های یادگیری اثربخش است. یافته های پژوهش حاضر با یافته های علایی خرایم و همکاران (۱۳۹۱)، مورینا (۲۰۱۹)، آندرمان (۲۰۲۰) و قاسمزاده (۲۰۱۱) همخوانی دارد. در تبیین یافته های پژوهش می توان گفت که مصاحبه انگیزشی از طریق افزایش انگیزش درونی دانش آموزان دارای ناتوانی های یادگیری برای تغییر و مشارکت فعال دانش آموزان در امر یادگیری باعث ایجاد انگیزه در دانش آموزان و بهبود عملکرد آنان می شود و از آنجا که مصاحبه انگیزشی در راستای ایجاد تغییرات رفتاری، بر افزایش تلاش فرد همراه با تصمیم گیری آزادانه تأکید می کند، در این مداخله تلاش می شود تا فرد انگیزه درونی برای تغییر را افزایش دهد. در پژوهش حاضر، دانش آموزان دارای ناتوانی های یادگیری از طریق این روش ترغیب شدند تا اهداف و ارزش های شخصی قابل قبولی برای خود ترسیم نمایند؛ بنابراین تصور دستیابی به ارزش ها و اهداف در قالب چشم انداز به آینده در این دانش آموزان

می‌تواند اعتماد به نفس و عملکرد و انگیزه آن‌ها را تحت تأثیر قرار دهد و موجب بهبود اختلالات یادگیری در آنها شود.

یافته‌ها همچنین نشان دادند که مصاحبه‌انگیزی بر بهزیستی روانشناختی دانش‌آموزان تأثیر مثبتی دارد. یافته‌های این پژوهش با یافته‌های پژوهش نویدیان و همکاران (۱۳۸۹)، گروسمن و نیمن (۲۰۱۶) و کوپر و همکاران (۲۰۱۱) همخوانی دارد. در تبیین یافته فوق می‌توان گفت که مصاحبه‌انگیزی از اصول درمانی مراجع‌محور پیروی می‌کند که در آن سبک‌های مشاوره‌ای همدلانه و حمایتی را به همراه تعامل مداوم بین فردی به‌عنوان اساس کار قرار داده است. این روش بر این مبنا قرار داده شده است که انگیزه از درون مراجع برمی‌آید و نباید به دنبال ایجاد انگیزه در مراجع باشیم، بلکه شرایطی فراهم می‌کنیم که مراجع انگیزه‌های درونی‌اش را کشف کند و وی را به تفاوت آنچه در حال حاضر وجود دارد و آنچه می‌خواهد به‌دست آورد و اثرگذاری رفتار بر اهدافش، آگاه می‌کنیم. در واقع مصاحبه‌انگیزی با تأثیر مثبت بر بهزیستی روانشناختی باعث می‌شود که فرد، جنبه‌ها متفاوت خود را قبول کرده و نسبت به خود، زندگی و گذشته خویش‌تر نگرش مثبتی ایجاد کند و باعث افزایش توانایی دوست داشتن، روابط گرم و مورد اعتماد و همچنین توانایی همدلی با دیگران، توانایی ایستادگی در برابر فشارهای اجتماعی و فعالیت بر اساس معیارهای شخصی، توانایی خلق یا انتخاب محیط با توجه به شرایط روانی فرد و کنترل فعالیت‌های بیرونی، داشتن هدف و یافتن معنا در زندگی و احساس رشد دائمی و تلاش برای نشان دادن قابلیت‌های وجودی در انسان می‌شود. بهزیستی روانشناختی به‌حالت سرزندگی هیجانی و تجربه عواطف مثبت، رفتارهای ارتقاء دهنده سلامت روان‌شناختی و عملکرد روانی - اجتماعی سالم اشاره دارد. در واقع، هدف اصلی در مصاحبه‌انگیزی، افزایش انگیزه درونی مراجع است تا جایی که تغییر از درون فرد به وجود آید، نه این که به طور سطحی از بیرون به او تحمیل شود؛ بنابراین، می‌توان گفت که این رویکرد به معنی دقیق کلمه کاربردی است؛ چرا که در مصاحبه‌انگیزی، این مراجع است که از حق خود برای تغییر دفاع می‌کند نه این که درمانگر او

را به این کار وادار کند.

در نهایت با توجه به یافته های پژوهش پیشنهاد می شود که مدیران و مسئولین آموزش و پرورش و مدیران مدارس بیش از پیش در جهت همگانی کردن خدمات آموزش گروهی مثل آموزش مصاحبه انگیزشی تلاش کنند؛ زیرا مطالعه منابع و مآخذ گوناگون نشان داده اند که آموزش های گروهی بسیار پرانگیزه هستند؛ یعنی در اعضای گروه انگیزه مناسبی برای فراگیری این آموزش ها ایجاد می کند. اعضا با یکدیگر در این آموزش ها از یکدیگر بازخورد می گیرند، روابط متقابل را تحریک می کنند که این امر می تواند منجر به افزایش بهزیستی روانشناختی، انگیزه پیشرفت در دانش آموزان دارای ناتوانی های یادگیری شود و همچنین سیاست گذاران و برنامه ریزان آموزش و پرورش که در سطح کلان برنامه درسی فعالیت می کنند تلاش کنند تا برنامه آموزش مصاحبه انگیزشی به عنوان یک واحد درسی عمومی در برنامه درسی دانش آموزان تمام مقاطع لحاظ شود. همچنین پیشنهاد می شود بررسی اثربخشی آموزش مصاحبه انگیزشی در سایر ویژگی های روانی مانند ناامیدی و افسردگی دانش آموزان دارای ناتوانی های یادگیری انجام شود و اثر بخشی آموزش مصاحبه انگیزشی بر روی خانواده دانش آموزان نیز انجام شود. در این پژوهش تنها دانش آموزان مقطع ابتدایی و راهنمایی مورد بررسی قرار گرفتند و عدم انتخاب نمونه از دانش آموزان سایر مقاطع از دیگر محدودیت های این پژوهش است و نتایج پژوهش محدود به مدارس شهر پارس آباد بوده و احتمالاً قابل تعمیم به مناطق آموزشی دیگر نخواهد بود. همچنین چگونگی حالت های عاطفی و انگیزشی دانش آموزان و آزمودنی های پژوهش در پاسخ به سؤال های پژوهش و محدود بودن جلسات آموزشی از دیگر محدودیت های این پژوهش بود.

منابع

پورشریفی، حمید؛ زمانی، رضا؛ مهریار، امیر هوشنگ و رجب، اسدالله (۱۳۸۷). تأثیر مصاحبه انگیزشی بر بهبود شاخص های سلامت جسمی در افراد مبتلا به دیابت نوع دو. مجله روانشناسی معاصر، ۲ (۳)، ۳-۱۴.

- حاجلو، نادر و رضایی شریف، علی (۱۳۹۰). بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه مشکلات یادگیری کلورادو. *مجله ناتوانی‌های یادگیری*، ۱(۱)، ۲۴-۳۶.
- سلیمی، جمال و بارخدا، جمال (۱۳۹۷). تحلیل و رتبه‌بندی مهم‌ترین مؤلفه‌های ناتوانی یادگیری در بین دانش‌آموزان. *مجله ناتوانی‌های یادگیری*، ۸(۱)، ۴۲-۷۰.
- سیدعباس‌زاده، میرمحمد؛ گنجی، مسعود و شیرزاد، علی (۱۳۸۲). بررسی رابطه هوش، پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پایه سوم راهنمایی تحصیلی مدارس استعداد درخشان ارستان اردبیل. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان اردبیل.
- عطادخت، اکبر؛ نوروزی، حمید و غفاری، عذرا (۱۳۹۲). تأثیر آموزش حل مسئله اجتماعی در ارتقای بهزیستی روان‌شناختی و تاب‌آوری کودکان دارای اختلال یادگیری. *مجله ناتوانی‌های یادگیری*، ۳(۲)، ۹۲-۱۰۸.
- علایی خرایم، رقیه؛ نریمانی، محمد و علایی خرایم، سارا (۱۳۹۱). مقایسه باورهای خودکارآمدی و انگیزه پیشرفت در میان دانش‌آموزان با و بدون ناتوانی یادگیری. *مجله ناتوانی‌های یادگیری*، ۱(۳)، ۱۰۴-۸۵.
- محمدخانی، پروانه؛ تابش، علی و منایی فر، شهین (۱۳۸۴). مصاحبه بالینی ساختاریافته برای اختلالات DSM-IV. تهران، انتشارات فرادید.
- موحدی، یزدان؛ باباپورخیرالدین، جلیل و موحدی، معصومه (۱۳۹۳). اثربخشی آموزش گروهی مبتنی بر رویکرد امید درمانی بر افزایش امید و بهزیستی روان‌شناختی دانش‌آموزان. *مجله روان‌شناسی مدرسه*، ۳(۱)، ۱۱۶-۱۳۰.
- نویدیان، علی؛ عابدی، محمدرضا؛ باغبان، ایران؛ فاتحی‌زاده، مریم‌السادات و پورشریفی، حمید (۱۳۸۹). تأثیر مصاحبه‌انگیزی بر تغییرات سبک زندگی مراجعان مبتلا به پر فشار خون. *مجله دانشگاه علوم پزشکی ایران*، ۱۷(۷۱)، ۲۲-۳۸.
- هاشمی نصرت آباد، تورج؛ باباپور خیرالدین، جلیل و بهادری خسروشاهی، جلال (۱۳۹۰). نقش سرمایه‌روانشناختی در بهزیستی روان‌شناختی با توجه به اثرات تعدیلی سرمایه اجتماعی. *مجله پژوهش‌های روانشناسی اجتماعی*، ۱(۴)، ۱۴۴-۱۲۳.
- Abbott, S. & McConkey, R. (2006). The barriers to social inclusion as perceived by people with intellectual disabilities. *Journal of intellectual disabilities*, 10 (3), 275-287.

- Alaei Kharayim, R. Narimani, M. & Alaei Kharayim, S. (2012). Comparison of self-efficacy beliefs and achievement motivation among students with and without learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 1 (3), 104-85. (Persian).
- Anderman, E. (2020). Achievement motivation theory: Balancing precision and utility. *Contemporary Educational Psychology*, 101864.
- Arkowitz, H. & Burke, B. (2008). Motivational interviewing as an integrative framework for the treatment of depression. *Motivational interviewing in the treatment of psychological problems*, 145-172.
- Atadokht, A. Norouzi, H. & Ghafari, A. (2013). The Impact of Problem Solving Education on Cognitive and Resilience Skills and Resilience in Learning of students with learning disability. *Journal of Learning Disabilities*, 3 (2), 92-108. (Persian).
- Atanga, C. Jones, B. Krueger, L. & Lu, S. (2019). Teachers of students with learning disabilities: Assistive technology knowledge, perceptions, interests, and barriers. *Journal of Special Education Technology*, 0162643419864858.
- Boehm, J. & Kubzansky, L. (2012). The heart's content: the association between positive psychological well-being and cardiovascular health. *Psychological bulletin*, 138 (4), 655.
- Brueggemann, A. (2014). *Diagnostic Assessment of Learning Disabilities in Childhood*. New York: Springer.
- Buică-Belciu, C. & Popovici, D. (2014). Being twice exceptional: gifted students with learning disabilities. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 127, 519-523.
- Cooper, S. Smiley, E. Morrison, J. Williamson, A. & Allan, L. (2011). Mental ill-health in adults with intellectual disabilities: prevalence and associated factors. *The British Journal of Psychiatry*, 190 (1), 27-35.
- Easley Jr, N. Bianco, M. & Leech, N. (2012). Ganas: A qualitative study examining Mexican heritage students' motivation to succeed in higher education. *Journal of Hispanic Higher Education*, 11 (2), 164-178.
- Faber, J. Luyten, H. & Visscher, A. (2017). The effects of a digital formative assessment tool on mathematics achievement and student motivation: Results of a randomized experiment. *Computers & education*, 106, 83-96.
- Fields, A. (2006). Resolving patient ambivalence: A five motivational interviewing intervention. Portland. Hollifield Associates. 4-8.
- Freilich, R. & Shechtman, Z. (2010). The contribution of art therapy to the social, emotional, and academic adjustment of children with learning disabilities. *The Arts in psychotherapy*, 37 (2), 97-105.
- Gagneur, A. Bergeron, J. Gosselin, V. Farrands, A. & Baron, G. (2019). A complementary approach to the vaccination promotion continuum: an immunization-specific motivational-interview training for nurses. *Vaccine*, 37 (20), 2748-2756.
- Gartland, D. & Strosnider, R. (2017). Learning Disabilities and Achieving High-Quality Education Standards. *Learning Disability Quarterly*, 40 (3), 152-154.
- Ghasemzadeh, A. (2011). Effects of group "systematic motivational counseling" (SMC) on university student's academic achievement and test anxiety. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 2482-2486.

- Gilmour, A. (2020). Teacher certification area and the academic outcomes of students with learning disabilities or emotional/behavioral disorders. *The Journal of Special Education*, 54 (1), 40-50.
- Grossman, P. & Niemann, L. (2016). Mindfulness-based stress reduction and health benefits and psychological well-being: a metaanalysis. *Journal of Psychosomatic Research*, 57, 35-43.
- Hajlou, N. & Rezaei Sharif, A. (2011). Evaluation of Psychometric Properties of Colorado Learning Problems Questionnaire. *Journal of Learning Disabilities*, 1 (1), 24-36. (Persian).
- Hashemi-Nostrat Abad, T. Babapour Khairuddin, J. & Bahadori Khosroshahi, J. (2011). The Role of Cognitive Capitalism in the Life of Cognitive Behavior and the Moderating Effects of Social Capital. *Social Psychological Research*, 1 (4), 123-144. (Persian).
- Krik, S. Gallaghe, J. Cileman, M. & Anastasiow, N. (2014). *Educating exceptio Children* Boston: Houghton Mifflin Company.
- Logan, J. W. Lundberg, O. Roth, L. & Walsh, K. (2017). The Effect of Individual Motivation and Cognitive Ability on Student Performance Outcomes in a Distance Education Environment. *Journal of Learning in Higher Education*, 13 (1), 83-91.
- Mohammad Khani, P. Tabash, A. & Tamanehifar, S. (2005). *Structured Clinical Interview for DSM-IV Disorders*, Tehran, Faradid Publications. (Persian).
- Moriña, A. (2019). The keys to learning for university students with disabilities: Motivation, emotion and faculty-student relationships. *PloS one*, 14 (5), 215-249.
- Movahedi, Y. Babapour Khiraddin, J. & Movahedi, M. (2014). Effectiveness of group-based training in improving the performance of the therapist and the well-being of the students. *Journal of Psychology School*, 3 (1), 116-130. (Persian).
- Narimani, M. Mohammad Amini, Z. Zahed, A. & Abolghasemi, A. (2015). A comparison of effectiveness of training self-regulated learning strategies and problem-solving on academic motivation in male students with academic procrastination. *Journal of school psychology*, 4, 139-155. (Persian)
- Navidian, A. Abedi, M. Baghban, I. Fatehizadeh, M. & Poursharifi, H. (2010). The Impact of Motivational Interviewing on the Lifestyle Changes in Patients with Hypertension. *Iranian Journal of Medical Sciences*, 17 (71), 22-38. (Persian).
- Plata, M. Trusty, J. & Glasgow, D. (2005). Adolescents with learning disabilities: Are they allowed to participate in activities? *The Journal of Educational Research*, 98 (3), 136-143.
- Poursharifi, H. Zamani, R. Mehriar, A. & Ragab, A. (2008). The Impact of Motivational Interviewing on Improving Physical Health Indicators in People with Type 2 Diabetes, *Contemporary Psychology*, 2 (3), 3-14. (Persian).
- Ryff, C. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of personality and social psychology*, 57 (6), 1069.
- Salimi, J. & Barkhoda, J. (2017). Analysis and ranking the most important components of students learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 8 (1), 42-70. (Persian).

- Seyed Abbaszadeh, M. Gangi, M. & Shirzad, A. (2003). Investigating the Relationship of Intelligence, Academic Achievement of Third Grade Students of Harastan Talent Schools in Ardabil. M.Sc. Management and Planning Organization of Ardabil Province. (Persian).
- Sideridis, G. (2005). Classroom goal structures and hopelessness as predictors of day-to-day experience at school: Differences between students with and without learning disabilities. *International Journal of Educational Research*, 43 (5), 308-328.
- Willcutt, E. Boada, R. Riddle, M. Chhabildas, N. DeFries, J. & Pennington, B. (2011). Colorado Learning Difficulties Questionnaire: validation of a parent-report screening measure. *Psychological assessment*, 23 (3), 778.

The effectiveness of motivational interviewing on achievement motivation and psychological well-being of students with learning disabilities

Sh. Mehravar Giglou¹ & S. Ojagi Giglou²

Abstract

The purpose of this study was to determine the effect of motivational interviewing on the achievement motivation and psychological well-being of students with learning disabilities. The research method was experimental with pretest-posttest design in control group. The statistical population includes all students with learning disabilities aged 9-14 years of Parsabad city who were studying in the academic year 2017-18. Forty students were selected by sampling and were randomly assigned in experimental and control groups. Search tools included Structured Clinical Interviewing, Raven Intelligence Test, Colorado Learning Problems Questionnaire, Hermes achievement motivation Questionnaire, and Reef Psychological Well-being Questionnaire. Data were analyzed by multivariate analysis of variance. The findings of the study showed that achievement motivation interviewing had influence on the achievement and psychological well-being of students with effective learning disabilities. Based on these findings, it can be said that motivational interviewing has motivated students to accept change, which in turn led to improve performance of students with specific learning disabilities. Also, given the nature of motivational interviewing, which is an effective and promising counseling style, this method can be used to motivate and improve the mental health of students with learning disabilities.

Keywords: learning disability, motivational interviewing, psychological well-being, achievement motivation

---

1. Corresponding Author: PhD Student in Higher Education Management, Allameh Tabatabai University of Tehran (shahramm27@gmail.com)

2. Master of Clinical Psychology